

In romar začne zopet od kraja izbirati; zopet išče, preklada, poizkuša, da slednjič obupa in povesi glavo. »Poglej natančneje!« ga vzpodbuja prijazni glas Gospodov. Kar zagleda tam prav blizu praга križ, ki se mu zdi primeren in izmed vseh še najbolj všeč. Vzdigne ga, primerja na ramo, in vzdihljej miru in zadovoljstva se mu ukrade izmed usten: »O, tega, se mi zdi, tega bom pa že nosil. Sicer je nekoliko težak, toda drugi so tako strašni. Ali ga smem vzeti, Gospod?«

»Le vzemi ga!« mu reče Jezus Kristus.

Razpne roke, da bi si ga naložil, pa glasno vzklikne ... Bil je namreč n j e g o v križ, oni križ, ki mu ga je bil Bog odločil v svojem usmiljenju, oni križ, ki ga je bil, češ da je pretežak, odložil prej pri vhodu.

Odslej pa se je čutil naš romar zadovoljnega in srečnega. Pa to velja za vsakega človeka: le na ta način bo srečen, če voljno prenaša bridkosti, ki mu jih je Bog odločil, — če jih je celo vesel.

Ker se križa ne moreš iznebiti,
nad vse boš srečen, če voljno ga znaš nositi!

Gajželnik.

Zavriskal je in poskočil Pipanov Jožek. Bil je vesel samega sebe, in paše in solnca je bil vesel. Vrisk se je razlegel po ravni, da je odmevalo z vseh strani. Jožek je sedel ob grmu ter žvečil kislo jabolko. Krave so mulile travo, junec je vršal v grmovju in poskakoval. Liska je zamukala in pogledala tovarišico bevšo. Junička je zbežljala. Ustavila se je šele na drugem koncu travnika in obrnila pogled v dolino, v vas. Pipanov Jožek je odložil nož z jabolkom ter je hitel vračat neposlušno juničko. Z debelim koroščem jo je ošvrknil parkrat, in obrnila se je. Zopet je sedel Jožek zadovoljno poleg grmičevja. Rezal je po turško trdo jabolko. Včasih, ko je še platno pro-

dajal in nosil očala na hlačah, ga je znal zrezati samo po kranjsko. Pa je vstopil v šolo, se marljivo poprijel učenja in tudi sicer se je rad priučil kaj novega.

Rezijan je bil v vasi pretekli teden. Pobiral je cunje od hiše do hiše. Oglasil se je tudi pri Pipanovih. Mati so ga obložili s starimi krpami. Pristopili so oče in niso hoteli sprejeti plačila od ubogege Rezijana za raztrgane in obnošene srajce. »Le obdržite,« so rekli, »ker ste revni. Ne maram plačila za stare cunje, ki nam niso v nobeno porabo. Še veseli me, da jih odnesete.«

V vežo je stopil Franc z oprtanim košem. Iz njega so gledala rdeča jabolka, in malemu Jožku so se sline cedile po njih.

»Nate, mož, boste pokusili naše sadje.« Odložil je Rezijan svojo robo na tla, hvaležno sprejel jabolka in zahvalil očeta. Tudi Jožku so jih dali oče.

Ni se malo začudil Pipanov Jožek, ko je opazoval tujega moža, kako reže jabolko. — »Tako ga pa jaz ne znam, dajte še mene naučiti, mož.« Rezijan je zahehàl, prislonil Jožka na koleno in ga naučil po turško rezati jabolko.

»Z Bogom! Bog vam plačaj vse skupaj stotero! Mali me je zabaval, he, he, ha!«

Jožek je spremil Rezijana do vrat in je dolgo gledal za njim. »Mož je prijazen. Rad ga imam,« je menil za odhajajočim. »Naučil me je po turško rezati jabolko. To je nekaj novega. Hm, ded so mi veliko pravili o Turkih, kako krvoločni so in tako dalje. Ampak nikoli mi niso povedali, da znajo Turki drugače rezati jabolka, kot jih znamo pri nas. E, morda pa ded tega sami niso vedeli! To zna le Rezijan.«

Jožek je pojel jabolko. Sezul je nerodne škornje. Stresel je iz njih prst, ki se je bila nabrala vanje, ko je šel čez razorane njive za kravami.

Običajno je bil Pipanov Jožek bos. Toda sedaj je bila turšica požeta na turščnih lehah, ki so se širile zraven travnika. Če bi mu krava ušla nanjo, kjer je rasla še pesa, bi se lahko zbodel ob turščne štremlje, ko bi jo šel vračat. Zato je bil danes obut.

— Nič posebno židane volje ni bil. Molčal je in še peti se mu ni ljubilo. Nekam zamišljen in v globoke sanje je bil zatopljen.

V naravi je nastopala jesen. Septembersko solnce je pešalo. Polje je bilo večinoma prazno. Tupatam so počasi voli vlekli drevo; na drugem koncu pa so ponosni konji vlačili zobato brano. Sejali so ozimino. V medlih solnčnih žarkih se je pojavila zdaj-pazdaj kakšna brenčeča muha. In pa pastirji so še ubrali katerikrat na paši svoje glasove in nekoliko oživili dolgočasno tihoto.

Jožek je pomalcal kruh, ki ga je imel s sabo. Pa je bil še lačen. Vstal je, potipal po žepih, če kje tiči še kaj kruha. Pa če jih je še tako tipal in preobračal, — kruha ni bilo več in ga ni bilo. Nejevoljno je telebnil na tla in sedel na gajželnik z debelim korobačem. Ker je bil na grm prislonjen, se je vsled Jožkove teže prelomil čez sredo. Začudeno in strahoma je pogledal Jožek zlomljeni gajželnik. Smilil se mu je. Odkar je on pastir, še nikoli ni imel drugega. Na spaka, zdaj se mu je pa zlomil! To je pa več kot nerodno. Lep gajželnik, debel in dolg ter močan — pa ni več cel. »Ko bi ga zvezal,« je pomislil. Kmalu mu je šinila druga misel v glavo. »V stran vržem ti polovici in novega vrežem,« je zamrmral polglasno in skočil v grm. Lepo mecesново drevesce je padlo pod Jožkovim nožem. Otrebil ga je vej in oklestil. — Travnate bilke so umirale. Izginjale so po kravjih goltancih. Zadovoljno so mulile krave. Nobena se ni ozrla od svoje paše in nobena ni bezljala ali načajala. Vse so bile pridne, in pastir jih je v svojem srcu posebno hvalil.

Obraz Jožkov je žarel. Smehljaj se je rodil na njegovih licih in radostne občutke je čutilo njegovo srce. Gajželnik! Mecesnov — svež in nov! Kdo bi se ga ne veselil? — Rajalo je Jožku srce, in prsi so mu vstajale. »Oče bodo veseli mojega gajželnika, ko ga jim pokažem, in mati bodo rekli: »Si že priden — — —.« Brat Francè me bo pohvalil, da sem dober pastir. Še dolgo je sedel pri grmu in mislil. Gledal je gajželnik, in zmirom lepši se mu je zdel.

Senca jelševega grma se je stegovala... Silila je naprej in naprej po travniku. Solnce je ugašalo. Polmrak je vstajal.

Krave so se nasitile. Poskakovale so po travniku. Le muza je bila bolj mirna. Junička je bila pa posebno razposajena.

»Da bi vas, — krave muhaste! E ti, muza, ti si še pridna, druge pa so potrebne šibe. Saj so mi rekli mati, ko sem vas gnal prvokrat na pašo: »Skakale bodo, ker so spočite in mlade. Edina, ki ti ne bo delala sitnosti, je muza. To je pohlevna in krotka žival, ker je že stara.« — »Koliko je pa stara?« — sem jih takrat vprašal. — »E, kaj bi, so rekli, toliko kot ti. Tako si boš najlažje zapomnil, mislim.«

»Hoj, muza! Jaz sem ravno toliko star, kot ti. Mati so me naučili, ko sem bil majčken, koliko sem star. In to še danes vem, ko je vendar že dolgo tega; vse prste pokažem na eni roki in še na drugi palec in kazalec. Toliko sem star, pravzaprav mlad. — Kaj bi? — Domov jih ženem, da mi ne bodo nagajale, pa je mir besedi.«

In uvrstil je Jožek vse krave in kravice v četo. Zavpil je: »Hej sivka, rjavka gej, pojdi domov,« in pomikale so se klavrno in zaspano po travniku. Zaspano in leno pa zato, ker so bile site.

Pot je držala čez hrib in mimo znamenja. Tam gori vrh hriba, ko se človek utruji od navkrebrne hoje, je stalo znamenje in stoji še danes. Križani visi na lesenem križu. Pod križem pa se kaže iz zemlje modrikasta glina. Glinast svet je tam. Poleg poti počiva velika skala, kjer se lahko potnik oddahne. Jožek je kričal nad živino, ki je le nerada šla navkreber v breg.

Pa je oplazil s korobačem in novim gajželnikom bevšo in sivko in ubogale so tudi druge ter so hitele. Jožek je mahal z gajželnikom po grmičevju, ki je bujno rastlo ob poti. Vrh hriba se je ustavil. Utrgal je na leševju par lešnikov, ki jih je isti hip uvidel, in jo zopet pobrisal za kravicami.

Šel je mimo znamenja. Odkril se je in izustil: »Molimo te, o Križani, in te hvalimo, ker si s svojim

Ob robkanju koruze.

križem svet odrešil.« — Jožek je že obiskoval eno leto šolo in jo je dovršil z dobrim uspehom. Bil je marljiv učenec in nikoli ga ni bilo treba v šoli karati, kaj še kaznovati. On ni bil neroden kot drugi in ne nagajiv. Ubogal je rad in vselej zvesto poslušal učiteljeve in katehetove nauke in lepe nasvete.

Gospod katehet so ga naučili v šoli, kako se mora reči, kadar se gre mimo znamenja. In Jožek je bil med prvimi, ki si je besede gospoda kateheta dobro zapomnil in jih izpolnjeval. Navadil se je in ponovil je te genljive besede vsakokrat, kadar je šel mimo razpela, in se je odkril.

Zmračilo se je. Poltema je že zagospodovala, ko je prižgal Jožek živino domov. V hlevu so stali na pragu mati z mlečnikom v roki. »Sem mislila, da si že doma, pa si šele zdajle prižgal. — O, site pa so, dobro si jih napasel,« so menili mati.

Fant se ni dosti zmenil za materine besede. Danes mu je bila hvala postranska stvar. Glavno je, da ima nov gajželnik mecesnov. »Lepšega nima nihče izmed pastirjev. Še naš France, ki pravijo, da je fant od fare, nima takega,« je modroval sam pri sebi Jožek. Blisknil je v hišo k očetu in na njihovo vprašanje, če je dobro pasel, in če so krave site, ni imel časa odgovarjati.

»Oče, oče! Nekaj drugega je!« Lice mu je radosti sijalo, njegove oči so bile uprte v osornega očeta. »Moj gajželnik se mi je zlomil. Mislil sem, kaj mi je početi. Skočil sem v gozd in odrezal tégale. Kaj ni lep, le pogledjte ga! Lepši je kot kupljeni. Je vsaj trden, kupljeni se pa prehitro zlomi. Kajne, oče — —«

Tukaj so ga ustavili oče s svojo besedo.

»Jožek,« so rekli osorno in s trdim glasom. »Vem, da si gajželnik odrezal v našem gozdu, da ga nisi na tujem; ker je gozd poleg pašnika naš. Ampak nekaj drugega je, zaradi česar bova orala. Mlado mecesново drevesce! V kako veliko in mogočno drevo bi se bilo to drevesce razvilo, da ga nisi ti uničil. Goldinarje in svetle cekine bi midva dobila zanj, ko bi dorastlo. Kaj pa imaš zdaj od drevesca?

— Gajželnik! Pa boš ta gajželnik zlomil in bi prihodnjič na paši odrezal drugega, da ti danes ne zapretim. Tako bi šlo naprej, drevesce za drevescem, in godila bi se škoda. Torej poslušaj! Danes ti povem enkrat za vselej: Nikoli več se ne loti mladega drevesca v gozdu!»

»Oče, saj raste tam, kjer sem gajželnik odrezal, še eno mecesnovo drevesce.«

»Tiho, pravim. Sedaj nimaš nič govoriti. Ubočaj! Poslušaj me! Ko boš dorastel, se boš spomnil mojih besedi in dal mi boš prav in hvaležen mi boš. — Tako velik sem bil, kot si zdaj ti. Takrat sem pasel na griču, in prišli so tja moj oče vrsje kosit. Pa sem jim rekel: Oče, ali smem tole smrekico odrezati, da bom imel bič. »Ne,« so se oglasili. »To bo enkrat velika smreka in vesel je boš . . . Jožek, tista omara, ki je zgoraj na hiši, in ki jo imamo za obleko, je iz tiste smreke. Misli pa sedaj sam! Jaz sem ti povedal dovolj.«

Jožku so stopile solze v oči. Srčna čustva so se pojavila v vidni podobi — v vročih solzah. Ihtel je, in njegova mlada duša je bila razburjena. Kakor bi ladja pljuskala ob morske kleči in se zažanjala v nepremične skale, je pljusvalo v Jožkovem srcu. Očetove besede so ga globoko zbolele. Videl je očetovo ljubezen, njih upravičeno osornost in svoj greh je videl in ga pripoznal.

»Oče, odpustite! Nikoli več vam ne bom delal škode!« Pomenljive so bile te besede Jožkove, in oče so jih slišali natanko in slišali so skoro tudi utripljanje Jožkovega srca. Njegov kes so spoznali in mu odpustili.

»Priden bodi, Jožek, jaz ti odpuščam. —«

Očetu so postale oči motne, a Jožek ni opazil tega.

Več pa ni urezal mecesnovega gajželnika na paši, pa je bil vendar vesel in prepeval je pesmi, da so se razlegle v hribe in doline. Vukovoj.

